

br.16 »Zdenka«, Vel. Zdenci (majstor Emil Finek).

Dne 16. XI. održano je savjetovanje ocjenjivačkih komisija o temama »Najčešće i najvažnije pogreške naših mliječnih proizvoda i mjere za njihovo uklanjanje« (referat ing. Mateja Markeš) i »Uloga i rad laboratorija mljekare o kontroli i unapređenju proizvodnje mliječnih proizvoda« (referat ing. Vere Zgaga).

Na savjetovanju su izabrane komisije, koje će izraditi opise svojstava maslaca i sireva (trapista, grijera i ementalca), koji

bi poslužili kao standardni kod izrade i ocjenjivanja spomenutih proizvoda. Zaključeno je da se sastave upute o standardizaciji proizvodnje i opreme pojedinih proizvoda, da se u svim većim mljekarama obavezno rošire laboratoriji i uvode ispitivanje mliječnih proizvoda i nuzgrednih proizvoda. S time u vezi, da se izradi popis najnužnije laboratorijske opreme za ova ispitivanja, a da se u poduzećima oforme komisije za pregled mliječnih proizvoda prije otpreme.

K.

Z A N A Š E S E L O

POSTUPAK I PREHRANA KRAVA NAKON TELJENJA

Priprema steonih junica i krava za vrijeme zasušenja vrlo je važna za njihovu proizvodnju u narednom muznom razdoblju.

Proizvodnja će se razviti tek onda, ako s kravom iza teljenja tako postupamo i tako je hranimo, da ne oboli i da joj pre-jako ne nabrekne vime. Zato moramo nastojati, da to spriječimo.

Oteljenu kravu treba smjestiti u staji, gdje nema propuha. Ležaj joj mora biti topao s mnogo čiste stelje. Krava treba da se što prije očisti. Ako posteljica zaostane, nastaje upala porođajnih organa. Ne očisti li se krava sama, treba pravodobno zatražiti veterinarsku pomoć. Kod boljih muzara može se pojaviti porođajna groznica. To nije posljedica dobre kondicije za vrijeme zasušenja, nego loše prehrane, u kojoj je bilo malo odgovarajućih mineralnih tvari.

Odmah nakon teljenja dajemo kravi dobrog livadnog sijena (po volji) i napoj od mekinja ili krepke krmne, koju smo joj davali za vrijeme dok je bila suha. Prvog dana dajemo u napoju $\frac{1}{2}$ kg mekinja ili krepke krmne, pa od dana do dana povećavamo obrok tako, da potkraj prve sedmice krava dobije $2-2\frac{1}{2}$ kg. Za to vrijeme treba osobito i stalno paziti na stanje vimena, kako bismo spriječili, da jače ne nabrekne. Prema tome podešavat ćemo i prehranu, t. j. ako vime jače nabrekne, smanjit ćemo obrok krepke krmne. Nakon toga postepe-

no prelazimo na normalni obrok, koji će se sastojati od dobre voluminozne (sijena) i sočne krmne uz dodatak krmne smjese, ali treba pritom paziti na stanje vimena. Obrok sastavljamo na osnovu izmuzene količine mlijeka. Ako smo na pr. kontrolom ustanovili, da je krava 500 kg teška dala 15 lit. mlijeka s prosječno 3,6% masti, onda bi se prema hranidbenim normama taj obrok otprilike sastojao od 3 kg dobrog lucerninog sijena, 6 kg dobrog livadnog sijena, 20 kg silaže, zelenog kukuruza i 2 kg kukuruzne prekrupe i 55 g marvinske soli.

Da krava razvije što veću muznost, moramo postepeno obrok nadopunjavati, t. j. povećavati krepku krmu ili krmnu smjesu, i to prosječno ne više od 0,5 kg na dan. Krmna smjesa mora biti tako sastavljena, da 1 kg odgovara za 3 lit. mlijeka. Kad ustanovimo, da se daljnjim povećanjem krmne smjese ne postiže veća mliječnost, onda obrok krmne smjese podešavamo prema faktičnoj količini izmuzenog mlijeka. Najveća muznost se obično postiže kod pravilne prehrane u drugom mjesecu muznog razdoblja.

Kad sastavljamo obrok, moramo imati na umu, da veću muznost i rentabilnu proizvodnju mlijeka možemo postići samo onda, ako uo dobri voluminoznu krmu (sijeno) podajemo dovoljnu količinu sočne krmne i kvalitetnu krmnu smjesu. U obroku neka bude dvije vrste voluminozne krmne i svakako nešto dobrog sijena od lucerne, a krepka krma neka je od više vrsti, pa zato je najbolje upotrebiti krmnu

smjesu. U njoj treba da je 4—6% masti, jer je tad krava radije uzima. Moramo dakle paziti, da krava rado uzima obrok, pa će ga tad u cijelosti i potrošiti.

Ako već na početku muznog razdoblja razvijemo muznost do maksimuma (a to do stanovite mjere zavisi o naslijeđenim sposobnostima) i za cijelo muzno razdoblje hranimo jednoliko izbalansiranim obrocima (koje sadrže sve potrebne hranjive tvari u dovoljnim količinama), ne ćemo polučiti samo najveću moguću količinu mlijeka, nego ćemo smanjiti i troškove za proizvodnju mlijeka, t. j. proizvodnja bit će nam rentabilnija. K.

LOŠE NAVIKE (POROCI, MANE) GOVEDA

Kao poroke smatramo kod domaćih životinja one promjene u ponašanju, koje su posljedica nekih loših navika. Ponajčešće ne smetaju ove mane, da se životinja normalno iskorišćuje, no ako pretomnu mah, mogu smanjiti njezine proizvode, dapače dovesti i do toga, da životinja oboli. Dešava se, da se neke životinje u dokolici igraju, a možda i oponašaju druge životinje, pa to poslije sve češće ponavljaju. Da je takvo ponašanje zaista porok treba dokazati, da se ono očituje unatoč pravilnom ophođenju i higijenskom smještaju životinje, te da su organi, koji pritom sudjeluju, doista zdravi.

I goveda imaju takvih mana, premda se one ne temelje uvijek na duševnim (psihičkim) nepravilnostima, nego ih uzrokuje nedostatak nekih tvari ili neka tjelesna zbivanja (kao što su boli, grub postupak i t. d.).

Od loših navika kod goveda spominjemo ove:

1. Neke krave isisavaju vlastito vime, kad im je tele odbito od sise. Te se krave onda ne mogu od toga više odvignuti. One strastveno sišu vlastito vime, kad ih nitko ne promatra. Vlasnik se tad čudi, zašto mu krava daje manje mlijeka, a potpuno je zdrava. Na tu manu mogu se krave naviknuti već za 3 dana.

2. Krava se opire mužniji, često kad promijeni staju ili osobu, koja je muze, no i onda, ako je boli vime ili sisa. Stoga treba tu kravu točno pregledati i bolest shodno liječiti. Ako se krava opire mužniji odmah nakon teljenja ili kod prve mužnje iza nakupa, a vime joj je potpuno zdravo i mužnja posve pravilna, tada se radi o lošoj navici, koja vjerojatno traje već duže vrijeme. Može takva krava biti i prirodno zločudna, te je nesposobna za upotrebu ili joj ta mana znatno snizuje vrijednost.

3. Krava susteže mlijeko. Premda se čini, da je to loša navika, ipak se osniva na živčanoj smetnji. Zbog nje se naime stegnju glatki mišići, koji pritištu na splet krvnih žila, te zbog toga nabreknu i zativore prohode, kojima bi trebalo dotjecati mlijeko u cisternu. Ovaj praiskonski zaštitni uređaj opravdan je kod divljih životinja, jer onemogućuje, da im strane životinje ne posišu mlijeko. Kod domaćeg govečeta ugasnuo je ovaj refleks, pa se mlijeko pušta kod sisanja i kod mužnje. No kod stanovitih životinja ova se zastala sposobnost može u stanovitim okolnostima ponovno probuditi. Tako se to dešava kod uzbuđenja, straha, grubog postupka, čežnje za teletom, kod promjene staje ili mužača i t. d.

Ova se loša navika očituje na taj način, da kod početka mužnje izilazi samo nekoliko mlazova mlijeka, a sisa ostaje zatim prazna. Mlijeko, a i vime je normalno. Kažnjavati kravu ne pomaže, nego može samo pogoršati stanje.

4. Krava trajno riče. To može biti znak stanovite bolesti (na pr. bjesnoće), ali također i pojava kod sasvim normalnih krava, kad promijene staju ili im se oduzme tele. One tada riču danju i noću, te uzbuđuju čitavu okolinu.

5. Životinje igraju jezikom. To je također loša navika u nekim gojđabama, pretežno brdskih pasmina, a dovodi do znatnih gospodarskih šteta. Pritom životinje ispružaju jezik i njime upravo strastveno poigravaju, a usto gutaju zrak i slinu stuku u pjenu. Često također ispružaju glavu, a uvijaju leđa i zaborave na jelo i preživanje. U tome ih ne smeta ni rad ni ispaša. Posljedice jesu, da mršave, često se nadimaju, pate od crijevnog katara, slabo probavljaju i smanjeno luče mlijeko. Šteta se još uveća, ako susjedna goveda poprime tu naviku, a to se razvije već za 2—3 sedmice, pogotovo ako životinje naslijede tu sklonost.

Kako ćemo spriječiti te poroke. Da krave ne isisavaju vlastito vime, staviti ćemo im oko vrata napravu od letvica (španjolski ovratnik), pa ne će moći saviti vrat. Drugi je način, da im stavimo preko nosa kožnati remen sa čavlima, kojima će zadati vimenu bol, ako mu se približi njuškom.

Opire li se krava mužniji, a ustanovi li se, da joj je vime sasvim zdravo, možemo je premjestiti na drugo koje mjesto ili je sapeti ili joj podići nogu, saviti glavu i slično, da joj skrenemo pažnju na novu situaciju.

Susteže li krava mlijeko, treba postupati s njome vrlo strpljivo i mirno. Ako

je stanje bolno, treba je prvo liječiti, a poslije primijeniti spomenute podražaje, da joj skrenemo pažnju od mužnje (na pr. uduvati zrak u stidnicu na gumenu cijev).

Ako krava trajno riče, treba joj glavu pritegnuti sa 2 remena uz grudni opasač, kako ne bi mogla ispružati glavu.

Igra li pak suviše jezikom, treba joj staviti gore opisanu ormu, ili pak prstene kroz jezičnu svezicu, jer ako tad krava ispruži jezik iz usne šupljine, osjetit će bol, pa ne će više pružati jezik.

Dr. M. Šlezić

DUHAN — OPASAN NEPRIJATELJ NASLEG ZDRAVLJA

Pušenje svakako čini pušaču veliko zadovoljstvo. To nije fiziološka potreba čovjeka, kao što je na pr. hrana ili san, nego navika, koja s vremenom prijeđe čovjeku toliko u strast, da se jedva razlikuje od normalne fiziološke potrebe. U tom stadiju duhan čovjeka osvježuje, duševno podiže, olakšava mu duševni i fizički rad, povećava radni elan, radnu sposobnost i produktivnost. To naravno vrijedi samo za pušača, kojemu je radi navike to sredstvo tako reći poslalo prijeko potrebno, a nikako ne vrijedi za nepušača, koji na taj otrov nije naviknut i kojega bi jedna cigareta onesposobila za bilo kakav rad. Pušenje dakle ne podiže produktivnu sposobnost čovjeka. Znamo naprotiv, da je pušač više manje nesposoban za rad, ako ostane bez duhana. Cigareta osim toga »spasava« kadšto pušača u kakvoj neugodnoj situaciji, kad ne zna, kud će s rukama ili šta bi počeo. Za mladog čovjeka cigareta je dokaz zrelosti, samostalnosti, mužkosti, za djevojku emancipiranosti i ravnopravnosti! Tome se za volju podnose sve nevolje i smetnje, koje svatko doživljuje kod prvih cigareta.

Osim ovih sumljivih subjektivnih užitaka ima duhan i objektivnih prednosti, koje još uspješnije zastiru opasnosti od pušenja, pa ih često ne vidimo. To je u prvom redu veliki prihod za veliki broj poljoprivrednika. Kod nas je prosječno zasijano 45 hiljada hektara duhanom, a godišnji je prinos oko 42 tisuće tona duhana. To su svakako milijarde prihoda. Ali moramo odmah primijetiti, da bi na tom istom tlu isto tako dobro uspijevale i razne druge kulture, koje ne bi rodile otrovom, nego nekom korisnom živežnom namirnicom. Na preradi, transportu, razdiobi i prodaji duhana radi i zarađuje opet veliki broj osoba, a što je najvažnije, država ima ogromne prihode od duhana. To i jest zapravo najveća smetnja i zapreka u zdravstvenoj propagandi protiv pušenja. Korist

od duhana je svakome jasna, a kolika je opasnost i šteta od pušenja, to svatko ne može lako procijeniti, jer ne shvaća pravu vrijednost zdravlja.

Da je pušenje štetno, u to zapravo nitko razuman ne sumnja. Radi se samo o stepenu štetnosti, koji pojedinci pripisuju, a i o tome, koliko su zašli u sam problem.

Duhan sadrži alkaloid nikotin, koji je jaki otrov za čitavi nervni sistem, naročito za vegetativni. U početku i u malim količinama duhan djeluje podražajno, kasnije i u jačim količinama paralizirajući. Najmanja smrtna doza kreće se oko 0,06 mg. Toliko se unosi u organizam samom jednom cigaretom, samo se minimalna količina resorbira, veći dio se s dimom izbacuje napolje. Najviše se resorbira dubokim uvlačenjem. Ali i djelomično uvlačenje, dapače i ako se uopće dim ne uvlači, stanovite količine nikotina se resorbiraju preko sluznica i kože. Radi toga duhanski dim nije samo štetan za pušača, nego i za ostale osobe, koje borave u zadimljenoj prostoriji, iako same ne puše. Naročito je to štetno za malu djecu i dojenčad. Osim nikotina u dimu duhana ima i raznih drugih štetnih produkata izgaranja, naročito ugalj monoksida, koji pripada u najteže krvne otrove, a koji je to opasniji, što je pušač mlađi i neotporniji.

Stepen trovanja ide od neprimjetljivih ili jedva primjetljivih oštećenja do teškog trovanja pojedinih organa ili čitavog organizma. Dok znakove općeg i akutnog trovanja lako uočavamo, ostaju lakša i početna oštećenja neprimjećena. Mnoge kronične tegobe tumačimo bilo kako ili im uopće ne nalazimo objašnjenja, a radi se zapravo o kroničnom trovanju duhanom. U najmanju ruku nikotin sudjeluje kao sudogovorni uzročni faktor.

Svaki je pušač doživio neugodnosti prvih cigareta. Dapače često svaki dan kod prve cigarete i stari okorjeli pušač osjeti stanovite neugodnosti, koje se kod daljnjih cigareta gube. Hladan znoj, mrtvačko bljedilo, mučnina, povraćanje, vrtoglavica, glavobolja i slično prva su reakcija zdravog organizma na ovaj otrov. Postepeno se organizam privikava na otrov, koji doduše i dalje ostaje štetan po zdravlje, samo što reagiranje na nj nije više tako uočljivo i burno kao u početku ili kod pretjeranog pušenja. Postepeno dolazi do kroničnog trovanja, ali se često razne tegobe, koje je uzrokovalo pušenje, svijesno ili nesvijesno pripisuje nečem drugom. Upala grla i bronhija ne pošteduju nijednog pušača. Najčešće je oštećeno srce od laganih do najtežih oblika, kao što su napadi angine pectoris. Krvni je tlak redovito povišen,

akcija srca neuredna. Česte su želučane i crijevne smetnje od gastritisa i entiritisa¹ do duodenalnih i želučanih ulkusa.² Iako nije kod toga jedini uzročni faktor duhan, ipak je dokazano, da je njegova uloga veoma važna. Poremećaji probave dovode već radi nedovoljnog iskorišćivanja primljene hrane do slabljenja čitava tijela i njegove otporne snage, pogotovo ako izdaci za duhan idu na teret sredstava za prehranu. Radi nedovoljnog iskorišćivanja bjelancevina iz hrane (jer je oštećena želučana sluznica), pa radi paralelnog trovanja ugljičnim monoksidom, teškim krvnim otrovom, koji se nalazi u duhanskom dimu, kod pušača se često razvija sekundarna anemija,³ a to je opet daljnji izvor oštećenja čitava organizma, jer samo zdrava krv može podržavati normalno zdravstveno stanje čitava organizma. Duhan djeluje i na spolne žlijezde, najprije podražajno, a poslije degenerativno smanjujući kod muškarca spolnu sposobnost, a kod žena izaziva menstrualne poremećaje sve do spontanih pobačaja kod jačih akutnih trovanja duhanom.

Danas vlada najživlji interes širokih slojeva, koliko duhan pogoduje ili uzrokuje rak pluća i drugih dišnih organa. Nauka na to pitanje ne daje još definitivni odgovor. Postoji međutim čitav niz činjenica, koje govore, da je duhan veoma važan faktor u etiologiji⁴ plućnog raka, jer je statistički dokazano, da porast plućnog raka ide paralelno s porastom potrošnje duhana.

Od početka ovog stoljeća rak je u stalnom porastu, a plućni rak naročito. Nije lako odgovoriti, koji su tome razlozi. Svakako jaki porast starijih dobnih skupina, sve veći broj starijih ljudi glavni je tome razlog, jer je rak bolest starijih ljudi. Srednje trajanje života naraslo je kod kulturnih naroda od 30 gotovo na 70 godina. Broj osoba od preko 60 godina danas je 3 do 4 puta veći nego pred nekoliko decenija. Zagađivanje atmosfere u velikim gradovima i industrijskim centrima ima pritom također svoj udio. Pred trideset godina bio je odnos između broja slučajeva raka u gradu i na selu 1.8 prema 1, a danas je 2.5 prema 1. U gradu dakle broj slučajeva raka raste brže nego na selu.

Nas međutim sada posebno interesira porast plućnog raka. U Engleskoj je smrtnost od plućnog raka od početka ovog stoljeća narasla za 32 puta, a od svih ostalih oblika raka samo dva puta. U Londonu umrlo je god. 1900. od plućnog raka 10 o-

¹ upale želuca i crijeva

² crijevnih i želučanih čireva

³ slabokrvnosti

soba na jedan milijun stanovnika, a god. 1950. umrlo je 270 osoba, dakle 27 puta više. Danas kod muškaraca od svih slučajeva raka 14% je rak plućni.

U zadnje vrijeme naglo raste plućni rak i kod žena. Čini se upravo paralelno, kako su žene počele sve više pušiti. Za desetak dvadeset godina može se očekivati još jači porast, kad sadašnja ženska omladina, koja je upravo propušla, dođe u stariju dob, kad se rak češće javlja.

U svim zemljama, gdje se vodi bolja evidencija, opaža se, da porast plućnog raka ide paralelno sa porastom potrošnje duhana. Tako na pr. u Švicarskoj potrošnja cigareta od 550 milijuna u god. 1924. porasla je na 7.494 milijuna u god. 1942. U istom omjeru porastao je i plućni rak. Kod nas je također broj pušača znatno porastao, naročito otkako sve više žena puši. Iako nemamo točnih statistika, ipak znamo, da je i kod nas plućni rak u velikom porastu.

Mnogi stručnjaci ispitivali su pobliže vezu pušenja i plućnog raka, pa su došli do takovih rezultata, koji moraju na se svrstati pozornost i zabrinuti svakog razumnog čovjeka. Prema jednoj statistici od 125 slučajeva raka u jednoj bolnici samo devetero oboljelih nije pušilo, desetero ih je umjereno pušilo (ispod deset cigareta na dan), a 116 su bili jaki pušači. Kod kontrolne grupe od istog broja bolesnika na nepušače je otpadalo 16% bolesnika, 51% na umjerene, a samo jedna trećina na jake pušače. Američki učenjak Graham našao je god. 1954., da su od 605 slučajeva plućnog raka 526 bili jaki pušači, a samo 7 (sedam) nepušači. Engleski učenjak Doll u svojoj radnji o plućnom raku, koju je objavio u British Medical Journal god. 1954. iznosi, da je u Engleskoj u zadnjih trideset godina plućni rak narastao od 100 na 2000 na milijun stanovnika. Prema američkom autoru Cutleru u Americi od 1000 nepušača oboljevaju četvorica od plućnog raka, a od 1000 pušača pedeset i četvorica!

Ove su cifre dovoljno jasne i poučne, bez obzira, kako ćemo tu vezu tumačiti. Znamo, da u etiologiji raka ima raznih t. zv. kancerogenih faktora. Oni zapravo nisu pravi uzrok raka, ali pogoduju razviku i pojavi raka, ako postoji uzrok raka, koji nam još nije poznat. Među takove faktore pripada pored ostalih i čađa, pa se kod osoba, koje su izložene djelovanju čađe, češće pojavljuje rak, naročito na nekim dijelovima tijela, nego kod drugih ljudi, koji inače žive u jednakim

⁴ istraživanju uzroka

životnim prilikama. Kod izgaranja cigarete ili cigare stvara se također stanovita količina čađe, koja ulazi u organizam skupa s nikotinom. A znamo, da je i nikotin jedan od tih kancerogenih faktora, što se i eksperimentalno može dokazati. Dakle kod pušača u isti mah djeluju dva kancerogena faktora pored ostalih oko nas, koji djeluju i na sve ostale ljude. Prema tome je i shvatljivo, da će oni lakše oboljeti nego drugi, koji su manje izloženi. Nema prama tome razloga ni smisla zatvarati oči pred prilično jasnim činjenicama i tražiti protudokaze i jeftine doskočice samo radi umirenja svoje pušačke savjesti. Dokaza, da pušenje škodi zdravlju, ima više nego dovoljno, samo nažalost svi ti dokazi nisu još dovoljno jaki da raskinu okove, kojima duhan steže volju pušača.

Međutim osim direktne štete po zdravlje samih pušača, a donekle i njihove okoline, koja bez svoje krivnje mora živjeti u zapašenoj i zatravanoj atmosferi, pušenje ima i drugih negativnih osobina, koje se indirektno mogu nepovoljno odraziti na zdravlje samog pušača, isto tako njegove obitelji i ostale okoline. To je ekonomska šteta: Izdaci za duhan su ogromni. U gradu Zagrebu, a slično i drugdje, troši se za duhan više nego za kruh, dva puta više nego za mlijeko, da spomenemo samo ove dvije najvažnije i najosnovnije živežne namirnice. Ako pušač potroši na dan samo 50 dinara, a ima ih koji troše i dvostruko, to je koliko i 1 i po kilograma kruha ili 1 i po litre mlijeka. Malo je onih, koji taj izdatak mogu lako podnijeti, mnogo je više onih, koji to rade na štetu drugih prećih

potreba, možda i na štetu prehrane. Mnoga su djeca željna kruha, mlijeka ili su uopće gladna ili pothranjena, jer je zarada roditelja nedovoljna. a otac, a možda i majka troše za duhan zadnje pare! Pothranjenost, naročito u osjetljivoj dječjoj dobi, najsigurnija je podloga za sve druge bolesti, pogotovo za tuberkulozu. Preko jedne milijarde izgore zagrepani svake godine u duhanu, a to nam nikad ne može biti indiferentno.

I na koncu, da završimo s jednim veoma važnim momentom u vezi sa pušenjem koji se doduše ne može mjeriti novcem niti materijalnom štetom, ali to više moralnom. Riječ je o robovanju duhanu. Svi znamo, a pušači najbolje, da pušač, ako oetane bez cigareta, nije sposoban ni za kakav posao. Na svaku je žrtvu spreman, samo da dođe do duhana. To je svakako nepotrebno i nedostojno robovanje opakoj navici, koje bi se svatko s malo dobre volje lako mogao osloboditi. Potrebno je vjerovati u štetnost duhana i ne zatvarati oči pred jasnim činjenicama. Često se pretjerava tobožnjim pojavama abstinencije kod odvikavanja od pušenja. To redovito ističu oni slabici, koji nemaju snage, da se oslobode tog zla. To su potpuno beznačajne smetnje malog neraspoloženja kroz par dana, a kadšto i nema uopće nikakvih smetnja, ako se pušač ostavi pušenja iz uvjerenja, da to radi u interesu svog zdravlja. A osjećaj zadovoljstva i ponosa, koje prožima čovjeka, kad se oslobodi ovog teškog poroka, bogato i obilato naknađuje sve sumnjive užitke, koje pušenje može pružiti.

Prim. dr. Eugen Nežić

VIJESTI

MLJEKARI ZAGREBAČKE MLJEKARE U POHODU SLOVENSKIM MLJEKARAMA

Zagrebačka mljekara je u drugoj polovici XI. mj. 56. za svoje mljekarske radnike iz centralnog pogona i s terena organizirala sa Zavodom za mljekarstvo Poljoprivredno-šumarskog fakulteta Zagreb, trodnevni pohod slovenskim mljekarama.

Svrha puta je bila da se upozna razvoj slovenskog mljekarstva, od najstarijih mljekarskih zadruga i sirarna u zemlji, i to na Gorenjskom, oko Bohinjskog jezera, čiji rad potječe još iz devetnaestog stoljeća (Stara Fužina 1884.), pa preko Mlje-

karske škole u Kranju i mljekara Kranj, Ptuj i Ljutomer, koje su podignute prije oslobođenja, do najnovijih mljekarskih pogona izgrađenih uz pomoć UNICEF-a u Novom Mestu, Ljubljani i Murskoj Soboti.

Zahvaljujući velikoj susretljivosti mljekarskih kolektiva, omogućeno nam je, da i u tako kratko vrijeme steknemo sliku stanja, napretka i velike brige koju ulaže Slovenija i radni kolektivi mljekara za napredak mljekarstva, koje u Sloveniji ima tako veliku tradiciju.

Članovi ekskurzije vratili su se u Zagreb puni lijepih utisaka iz napredne Slovenije, izmijenjenih iskustava i prošire-